

V. 50 Vasištha objasňuje Rámovi povahu mysli.

VASIŠTHA pokračoval: Kosmická iluze neboli *májá* vytváří velké zmatení a nerovnováhu. Je velmi obtížné jí porozumět. Jaký je rozdíl mezi přeludem trvajícím krátce, během sotva hodinového snu, a celým životem naplněným nejrůznějšími zážitky a zkušenostmi? Jakou souvislost má to, co vidíme jako přelud, a to, co vidíme „na vlastní oči“? Co je opravdu neskutečné a co prochází skutečnou proměnou? Ó Rámo, kosmická iluze uvádí mysl, jež není dostatečně ostražitá, do nekonečných problémů.

RÁMA se zeptal: Svatý muži, může člověk uniknout z kola vesmírné iluze, když je takovou silou roztočené?

VASIŠTHA odpověděl: Ó Rámo, mysl je středem, kolem něhož se toto nelítostné kolo točí a v mysli nevědomých lidí přitom vytváří iluzi. Ovládnutím tohoto středu pomocí intenzivního úsilí a bystré inteligence lze přivést celé kolo do stavu klidu. Jakmile je zastaven pohyb, kolo se přestane točit. Jakmile je zklidněna mysl, iluze zmizí. Kdo tento postup nezná nebo ho nepochopí, prochází nekonečným utrpením. Ve chvíli, kdy je nahlédnuta Skutečnost, je trápení u konce.

Nemoc spočívající ve vnímání přeludu světa nelze vyléčit jinak než ovládnutím mysli. Ó Rámo, zanechej svatých poutí, milosrdných darů či odříkání, neboť nejvyšším dobrem je ovládnutí mysli. Tak jako se prostor nachází uvnitř nádoby, tak projevený svět přebývá v mysli. Jakmile se nádoba rozbije, zdánlivé omezení prostoru je pryč, a jakmile ustanou myšlenky, zmizí z mysli představa světa. Stejně jako se hmyz uvězněný v nádobě osvobodí teprve tehdy, když je nádoba rozbita, tak se i ty budeš těšit z volnosti, až když v mysli ustane pohyb a s tím zmizí i iluze světa.

Žij v přítomnosti, s vědomím dočasně obráceným navenek, avšak bez úsilí. Když se mysl přestane spojovat s minulostí či budoucností, stává se z ní ne-mysl. Jestliže okamžik za okamžikem přebývá tvá mysl u toho, co je, a je schopna ihned to nechat být, stává se z ní ne-mysl, která je naplněna čistotou. Jen dokud jsou na obloze mraky, může pršet, a jen dokud je mysl neklidná, může zakoušet rozmanitost vlastních představ. Představy a rozvíjení myšlenek jsou tu jen do té doby, dokud neomezené Vědomí samo sebe omezuje na konečnou mysl. Jakmile Vědomí přestane být omezenou myslí, pak věz, že jsou spáleny samotné kořeny iluzorního světa, koloběhu života a smrti, a je tu dokonalost.

VASIŠTHA pokračoval: Vědomí osvobozené od omezení myslí se nazývá vnitřní Inteligence. Je to podstata ne-mysli, a není proto poskvrněna nečistotami ve formě pojmů a představ. Je to Skutečnost, je to nejvyšší Dobro, je to stav označovaný jako nejvyšší Já, je to Vševědoucnost. Nelze jí dosáhnout, dokud funguje nečistá mysl. Je-li tu mysl, vzkvétají tu naděje a touhy a objevují se zážitky radosti a bolesti. Vědomí, jež bylo probuzeno do

Skutečnosti, není ovlivněno představami ani vjemy. Zdánlivě prožívá nejrůznější psychické zážitky, ale nedostane se do koloběhu projeveného světa a nezúčastní se vesmírné iluze.

Ti, kteří se probudili díky studiu posvátných textů, společnosti mudrců a neustálému bdělému praktikování Pravdy, dosáhli čirého stavu Vědomí, v němž není rozdělení na subjekt a objekt. Proto je zapotřebí pozvednout svoji mysl ze stavu nevědomosti a nerozhodnosti, přimět ji ke studiu svatých knih a přivést ji do společnosti světců a mudrců.

Jedinou pomocí k dosažení neomezeného Vědomí neboli nejvyššího Já je Já samo. Právě Já se v jedinci snaží ukončit utrpení a jedinou cestou k tomu je uskutečnit své vlastní Já.

Ó Rámo, zůstávej činný ve světě, avšak oproštěný od myšlenek. Pochop, že jsi čiré Vědomí. Vzdej se představ „to jsem já“, „to je on“, „to je moje“ a ustáli se ve Vědomí nerozlišitelné Jednoty. Dokud trvá tělo, přemýšlej o přítomnosti i budoucnosti s klidem a vyrovnaností. Buď ustálen ve Vědomí Já v jakékoli situaci, v mládí, v dospělém stavu i ve stáří, v radosti i v bolesti, v bdělém stavu, při snění i v hlubokém spánku. Vzdej se nečistoty plynoucí z vnímání objektů i ze všech nadějí a tužeb. Buď ustálen v poznání Já. Zbav se představy dobrého a zlého, žádoucího a nežádoucího. Věz, že jsi podstata Vědomí. Pochop, že subjekt, objekt ani žádná činnost se tě netýkají. Přebývej jakožto čiré Vědomí bez jakéhokoli vyrušení. Věz, že jsi všechno, a prožívej bdělý stav, jako bys byl v hlubokém spánku. Oprosti se od stavů dvojnosti i nedvojnosti a spočiň ve stavu vyrovnanosti, ve stavu čirého Vědomí a svobody. Pochop, že kosmické Vědomí nelze rozdělovat na „já“ a „ti druzí“. Zůstaň pevný a neochvějný.

VASIŠTHA pokračoval: Zpřetrhej pouta tužeb a nadějí za pomoci Inteligence, jež nemá omezení a je obdařena trpělivostí a vytrvalostí. Jdi dál za *dharmu* i *adharma*, ctnost i špatnost. Je-li člověk pevně zakořeněn v poznání Já, pak i nejhorší jed promění v nektar nesmrtelnosti. Iluze projeveného světa se v mysli objeví jen tehdy, je-li pochopení zastřeno nevědomostí. Poznání Já je bez omezení, hranic či podmíněnosti, a je-li v něm člověk pevně ustálen, pak iluze a nevědomost dojdou svého konce a světlo Poznání se rozzáří všemi směry do celého světa.

Potěšení smyslů nijak neláká toho, kdo pije nápoj nesmrtelnosti v podobě poznání Já. Vybírejme si společnost pouze těch, kteří získali poznání Já, neboť ostatní nejsou nic jiného než osli v lidském hávu. Tak jako dělá slon dlouhé kroky, tak se mudrc, který dospěl k vyšším stavům Vědomí, přibližuje ke stavu nejvyššímu. Nepotřebuje vnější pomoc a Slunce mu cestu neozařuje, neboť světlem je mu samotné poznání Já. Tak jako lampa ztrácí svůj jas ve světle Slunce, tak pro toho, kdo překročil říši objektivního poznání, přestávají existovat objekty vnímání i Slunce a svět.

Člověk poznání, znalec Pravdy neboli mudrc je mezi všemi, kteří jsou obdařeni slávou, mocí, silou, velikostí a dalšími skvělými vlastnostmi, tím nejskvělejším. Mudrc září na tomto světě víc než Slunce, Měsíc, hvězdy a oheň dohromady. Oproti tomu ti, kteří poznání Já nedosáhli, jsou na tom hůře než mouchy a červi.

Iluze může člověka trápit jen do té doby, než přijde poznání Já. Nevědomý člověk zůstane plný utrpení, ačkoli se ho snaží zbavit. Je jako chodící mrtvola. Pouze mudrc, člověk poznání, je skutečnou žijící a vnímající bytostí. Tmavé mraky na obloze zastíní světlo Slunce a podobně mysl zanesená nečistotou a nevědomostí zakryje světlo Sebepoznání, poznání Já. Člověk by měl postupně oslabovat svoji mysl tím, že se bude vzdávat honby za potěšením, a to jak potěšením, které zažíval v minulosti, tak potěšením, které nezakusil, ale stále po něm touží. Pěstováním iluzorních vztahů k tělu, rodině, dětem, manželce a příbuzným, namísto vztahu k Já, mysl hrubne. Představy „já“ a „moje“ mysl otupují a činí nevědomou. To vše se ještě zhoršuje v důsledku stárnutí, utrpení, psychického vypětí, ctižádosti, lpění a chamtivosti, úsilí něco získat či se něčeho zbavit i touhy po sexu, bohatství a smyslovém potěšení. A to všechno má svůj původ v nevědomosti a iluzi.

VASIŠTHA pokračoval: Ó Rámo, mysl je jako strom pevně zakořeněný v nezdravé půdě zvané tělo. Tento smrtelně jedovatý strom rozkvetl starostmi a strachem a obtěžkal ovocem stárí a nemocí. Je ověncen květinami tužeb a smyslových potěšení. Naděje a přání jsou jeho větvemi a špatnosti jeho listy. Zdá se být pevný jako hora, avšak dobře nabroušenou sekerou dotazování se na Já ho porazíš.

Ó Rámo, tato mysl je jako slon potulující se po lese zvaném tělo. Pohled slona je zastřen iluzí. Omezil se v nevědomého jedince se sklony a podmíněnostmi a není schopen spočinout ve vlastní blaženosti, v blaženosti Já. Je krutý a násilný a jeho kly představují neovladatelné touhy a chtění. Třebaže si přeje zakoušet Pravdu, o které slyšel od mudrců, je chycen v pasti myšlenek o rozdílnosti a lapen v představách radosti a bolesti. Ó Rámo, ty jsi jako král zvířat, lev. Svou pronikavou inteligencí roztrhej slona mysli na kusy.

Ó Rámo, mysl je jako vrána, jejímž hnízdem je tělo. Libuje si v nečistotě, roste a sílí požíváním masa a proniká do srdcí druhých. Zná jen svůj úhel pohledu a jen ten považuje za pravdu. Má tmavou barvu v důsledku neustále rostoucí nevědomosti. Je plná špatných sklonů a násilných projevů. Je břemenem, Rámo, proto ji odlož pryč, daleko od sebe.

Ó Rámo, mysl je jako zlý duch, kterému slouží skřet zvaný touha. Přebývá v lese nevědomosti a v důsledku iluze prochází mnoha těly. Člověk nemůže dosáhnout Sebepoznání, dokud neporazí zlého ducha pochopením a nezaujatostí, milostí *guru*, vlastním úsilím, recitací *manter* či dalšími prostředky.

Ó Rámo, mysl je jedovatý had, který již zabil bezpočet bytostí. Jako orel se ho zbav pomocí vhodných cvičení, pomocí rozjímání či rady mudrce.

Ó Rámo, mysl je jako opice, potulující se z místa na místo a hledající ovoce v podobě odměn a potěšení. Připoutaná ke koloběhu světa křepčí před lidmi a dělá jim zábavu. Chceš-li dojít dokonalosti, udržuj ji ve všech ohledech pod kontrolou.

Ó Rámo, mysl je jako mrak nevědomosti. Rozežen ho vytrvalým odmítáním všech pojmů a představ.

Tak jako jednu mocnou zbraň lze zničit zbraní ještě mocnější, utiš svoji mysl pomocí mysli samé. Jednou provždy se zbav veškerého nepokoje mysli. Tak jako strom zbavený neklidu od poskakujících opic setrvej v sobě v tichu a míru.